

Exercisplan 4
Skeppsholmen
se 111 49 Stockholm
Sweden
Tel +46 8 587 270 00
Fax +46 8 587 270 70

Arkitektur- och designcentrum, ArkDes

Digit@It kulturarv

ArkDes plan för arbete med digitalt kulturarv

Susanna Winkler
2015-12-15
Diarienummer AM 2015-228

Innehållsförteckning

Utgångsläge och vision	3
Uppdrag – Tillgång till kulturarvet	3
Strategi och tillvägagångssätt	4
Nulägesbeskrivning	4
Samlingar	4
Myndighetsarkiv	6
Bibliotek	7
Pedagogik	7
Kommunikation	8
ArkDes digitala plan	8
Del 1	8
Del 2	9
Ordlista	9
Roller och ansvar	9
2015-2017	9
Aktiviteter – leverabler, mål och effekter	10
Prioriteringar inom ArkDes digitaliseringsflöden 2015-2017	14
ArkDes riktlinjer för arbete med digitalt kulturarv	15
Styra	15
Producera	16
Använda	17
Bevara	20
Relaterade information; dokumentnamn och sökvägar	21
Ordlista	23

”.....digitalisering och elektronisk tillgång till medlemsstaternas kulturella material samt digitalt bevarande är väsentliga för främjande av kulturarvet, för dynamik i innehållsskapandet och för uppkomsten av nya elektroniska tjänster, samtidigt som de bidrar till att demokratisera tillgången till kultur och kunskap samt till att utveckla informationssamhället och kunskapsekonomin,”¹

¹ EUROPEISKA UNIONENS RÅD, Europeiska unionens officiella tidning, C 319/18, ”Rådets slutsatser av den 20 november 2008 om det europeiska digitala biblioteket EUROPEANA”, 2008/C 319/07

Digit@lt kulturarv – ArkDes plan för digitalisering

Utgångsläge och vision

Arkitektur- och designcentrum, ArkDes, ska vara en ledande aktör för kunskapsspridning och förmedling inom de områden som anförtrotts ArkDes av regeringen i enlighet med regeringens instruktion samt de nationella kulturpolitiska målen. Ett av de nationella kulturpolitiska målen är att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. ArkDes huvuduppdrag är att stärka kunskapen om och främja intresset för arkitekturens, formens och designens värden och betydelse för individen och för samhällsutvecklingen.

ArkDes samlingar, arkiv och material ska genom digitala resurser, kanaler och system utgöra en tongivande nationell och internationell resurs inom arkitektur- och designområdet. Arbetet med förvaltningen av ArkDes digitala resurser ska möjliggöra forskning och utveckling inom arkitektur- och designområdet samt bidra till nya samarbetsformer, kunskapsspridning och en breddning av användare och samarbetspartners. En aktiv, relevant och närvarande digital förmedling av kunskap bidrar till att fler individer kan delta i kulturlivet och öka sin närvaro inom ArkDes verksamhetsområden. Det digitala innanförskapet handlar om att alla som vill ska kunna använda de möjligheter som digitaliseringen erbjuder.

Uppdrag – Tillgång till kulturarvet

Kulturella verksamheter, samlingar och arkiv ska i ökad utsträckning bevaras digitalt och tillgängliggöras elektroniskt för allmänheten. Alla statliga institutioner som samlar, bevarar och tillgängliggör kulturarvsmaterial och kulturarvsinformation ska ha en plan för digitalisering och tillgänglighet.

Regeringens nationella strategi för arbetet med att digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra kulturarvsmaterial och kulturarvsinformation ger kulturarvsinstitutioner i uppdrag att formulera planer för att digitalisera och tillgängliggöra sina samlingar och arkiv som bildas inom verksamheten. Det övergripande målet med den nationella strategin är att kulturella verksamheter, samlingar och arkiv i ökad utsträckning bevaras digitalt och görs tillgängligt elektroniskt för allmänheten.

För att strategins mål ska vara uppnått ska institutionerna senast 2015:

- ha riktlinjer och mål för den egna verksamhetens arbete med att digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra verksamhet, samlingar, arkiv och audiovisuella arkiv

- ha riktlinjer för hur en prioritering kan ske avseende digitalisering av verksamheter, samlingar och arkiv. Prioriteringen bör bygga på såväl bevarandenaspekter som efterfrågan på material från användare

De statliga institutioner som samlar, bevarar och sprider kulturarvsmaterial och kulturarvsinformation ska således ha en plan och prioritering för digitalisering och tillgänglighet. Detta dokument redovisar för ArkDes digitala plan och prioritering ser ut och hur den ska genomföras.

Strategi och tillvägagångssätt

För att hantera det tilldelade uppdraget krävs en aktiv och medveten strategi och plan för de digitala resurser ArkDes förvaltar och skapar. Samordningssektariatet för digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvet, Digisam, har formulerat principer för arbete med digitalt kulturarv i texten *Vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv*. Texten är uppdelad enligt de fyra huvudinriktningar inom vilka Digisam bygger och förmedlar information om digitalisering; styra, producera, använda, bevara.

ArkDes har formulerat en plan med aktiviteter för 2015-2017 samt har utifrån Digisams vägledande principer formulerat riktlinjer för arbetet inom verksamheten så att det svarar mot behovet av god styrning, effektiv resursanvändning, hög tillgänglighet samt långsiktigt och ansvarstagande bevarande. ArkDes har även valt att använda sig av ett ABM-perspektiv med hela museets verksamhet att förhålla sig till, men med fokus på digitalisering av museets samlingar under de första 2 åren.

Nulägesbeskrivning

Denna beskrivning syftar till att beskriva den miljö som ArkDes kulturarvsinformation uppstår, används och förmedlas. Beskrivningen utgår från ett ABM-perspektiv.

Samlingar

Myndigheten ska enligt instruktion vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtrotts myndigheten och hålla samlingarna tillgängliga för allmänheten.

ArkDes samlingar består av över tre miljoner objekt från omkring 500 arkitekter. De flesta samlingarna har skänkts till museet av arkitektkontor, arkitekterna själva eller deras anhöriga. De består till stor del av material som skildrar de bakomliggande processerna som utgör det svenska moderna samhället och den stadsmiljö vi befinner oss i.

Samlingarna består av arkitekturritningar, skisser, fotografier, modeller, dokument, böcker och tidskrifter med anknytning till arkitekturområdet

Digitalisering av samlingarna sker i nuläget genom två olika flöden.

- 1) Genom bildbeställningar på ännu inte digitaliserat material
- 2) Genom mer omfattande och externt finansierade digitaliseringsprojekt

Det digitaliseringsarbete som görs av myndighetens fotograf utgår från bildbeställningar. Rutinen är att alla objekt som ställs ut eller lånas ut digitaliseras och även internt arbete med publikationer och annan förmedling kan ge upphov till digitaliseringar. Den dagliga verksamheten i forskarexpeditionen ger allmänheten tillgång till det analoga materialet vilket kan resultera i beställning av digitaliseringar. Den riktade beställningsdigitaliseringen genererar 500-1000 digitaliseringar/år.

Den digitalisering som görs externt är projektuppbyggd och sker som finansierade affärskontrakt eller i samarbeten med extern digitaliseringsverksamhet. Arkitekten Gunnar Asplunds samling innehåller ungefär 26 000 objekt som kommer att digitaliseras hos MedieKonverteringsCentrum/Riksarkivet i Fränsta 2013-2015. Fotografen Sune Sundahls samling innehåller bl.a. ungefär 50 000 glasplåtar som kommer att digitaliseras hos Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna 2012-2016.

Myndighetens årsböcker 1978-2012 har digitaliserats i samarbete med Föreningen IKKE i Farsta och samarbetet kommer att fortsätta med digitalisering av samlingsrelaterat arkivmaterial och myndighetens katalogutgivning.

All inom digitaliseringsprocessen förekommande registrering och analog respektive digital hantering sker som del i verksamhetens ordinarie verksamhet. ArkDes källor för att förvalta och publicera kulturarvsinformation sker via dessa digitala kanaler:

- Primus – ArkDes föremålsdatabas som används för sökning och publicering av digitala bilder av föremål och information om dessa på plattformen DigitaltMuseum
- DigitaltMuseum – öppen plattform för att tillgängliggöra information och bilder ur ArkDes samlingar. ArkDes förvaltar även 7 stycken digitala utställningar på plattformen.
- KulturNav – ArkDes förvaltar två listor i KulturNav som är en webbplats för att skapa, förvalta och distribuera gemensam öppen terminologi och auktoritetsposter med fokus på behovet hos museer och andra kulturarvsinstitution.
 - 1) Arkitekter verksamma i Sverige
 - 2) Arkitektur- och designutställningar i Sverige

- Kulturpunkt – ArkDes förvaltar och publicerar i dagsläget två stycken applikationer via Kulturpunkt som är en gemensam nationell plattform för utbyte av kulturellt innehåll för besökare på utställningar och användare av digitala guider.
- ARKDOK – ArkDes tidigare primära föremålsdatabas som till största del har ersatts av Primus, dock finns en del unika register och information kvar i ARKDOK. ARKDOK kan till valda delar nås via ArkDes hemsida och hos Forskarservice och Bibliotek på plats hos ArkDes.
- K-samsök – ArkDes har avtal med K-samsök för att leverera kulturarvsinformation till databasen. Informationen skördas vidare till söktjänster som Kringla och den digitala europeiska kulturarvskatalogen Europeana.
- NAS:ar – interna bildservrar för lagring av originalfiler. ArkDes fotograf, kommunikationspersonal och intendent har tillgång till serverytor för att lagra, söka och använda digitaliserat material i kommunikationssammanhang, pedagogiska program och för att tillgängliggöra samlingarna. ArkDes använder sig av sociala medier och bloggar för att förmedla och sprida kunskap om ArkDes verksamhet och material.
- Web och sociala medier – ArkDes förmedlar bearbetad information som utgår från objekt i samlingarna via bloggar, publicerar bilder ur samlingar i tematiska sammanhang på sociala medier
- iTunes U – Apples system för att skapa interaktiva och digitala kurser som distribueras via iTunes och är gratis för användare. Systemet är ett digitalt pedagogiskt verktyg och ArkDes är första organisation i Sverige att använda sig utav systemet som är väl etablerat internationellt.
- Wiki-familjen – ArkDes digitala data som finns i KulturNav länkas mot Wikidatakällor vilket möjliggör att data länkas samman i ett större sammanhang på nätet. Det finns även potential att uppmuntra till brukargenererad informationsskapande inom hela Wiki-familjen på teman som rör ArkDes ämnesområde.

Myndighetsarkiv

ArkDes myndighetsarkiv genereras till största delen av de förvaltningsspecifika handlingarna som tillkommer i hanteringen av in- och utgående handlingar, fastställande av interna dokument och i myndighetsärenden. ArkDes hanterar sina ärenden och allmänna handlingar i diariesystemet Acta. ArkDes har inte utvecklat en digital ärendehantering varav systemet används för att registrera uppgifter om ärenden och handlingar. Handlingar skrivs ut på papper för att arkiveras och Acta används som främsta sökingång till arkivet. ArkDes har en strategi för bevarande av elektroniska handlingar som ska återanvändas när man bygger upp en infrastruktur för långtidsbevarande av myndighetens digitala material. Digitala leveranser till Riksarkivet är för närvarande inte aktuellt.

I arkivet finns även samlingsrelaterad information såsom utlån, donationer och vissa bilder på föremål ur samlingarna som ingått i utställningar. Till viss del kan ärenden hanteras via Primus vilket kommer att utredas när registerhandledningar tas fram.

Bibliotek

ArkDes biblioteksbestånd består av 33 102 objekt med böcker, tidskriftsårgångar och kataloger.² Beståndet består av både katalogiserat och icke-katalogiserat material och är till stora delar i bra skick, 960 objekt är i behov av bokvård. Delar av beståndet (just nu 43 %) består av böcker som arkitekter själva har ägt och som donerats till ArkDes. Arkitekternas böcker och tidskrifter har tillsammans med andra gåvor och nyinköpt material format bibliotekets ämnesriktning och är delar av ArkDes samling.

Första sökingången till bibliotekets material är ArkDes bibliotekskatalog. Utöver katalogen finns även tillgång till flera stora externa databaser, många med inriktning på arkitektur och design, men också mot byggande. Hälften av databaserna man dock bara ått på plats i bibliotekets lokaler.³ Det finns idag ingen koppling att samsöka mellan bibliotekets katalog och museisamlingens databas, vilket vore eftersträvänsvärt för att kunna publicera sammanhållen information till nationella söksammanställningar.

Det finns skäl att lyfta frågor om hur ArkDes kan bidra till digitalisering av texter inom sitt ansvarsområde, ArkDes roll i ett nationellt digitaliseringsarbete av texter, vilka kanaler och plattformar ArkDes ska förmedla digitalt material (Libris, DIVA, eget publiceringsverktyg?), hur ArkDes ska förhålla sig till sin egen förlagsverksamhet vad gäller tryckt och digitalt material, användargenererad information samt arbete med ämnesord och auktoriteter. Prioriteringen för digitalisering av texter hos ArkDes är de egna texterna vi producerar.

Inom definitionen av leveranspliktigt elektroniskt material till Kungliga Biblioteket har ArkDes i nuläget inte mer material än de digitaliserade årsböckerna samt delar av ArkDes forskningsantologi att förhålla sig till. Kontakter med ansvariga på KB ska etableras för att hitta ett bra inflöde och rutiner för detta kommer skapas internt på ArkDes inom ramen för arbete med digital insamling och förmedling.

Pedagogik

ArkDes pedagogiska arbete har tagit avstamp i utställningar (bas- samt tillfälliga). I det digitala steget som pedagogerna tagit med att skapa kurser online via iTuens U har ArkDes tagit steget vidare att arbeta med arkitekturpedagogik som inte är i direkt beroendeställning till fysiska utställningar. Arbetet med iTunesU är drivet av att skolors

² Siffran kommer från nationell biblioteksstatistik 2014

³ Arts & Architecture, Artikelsök, Mediaarkivet, NE och Wordfinder är förenat med kostnader. Arena, Libris, Arkitekturs register, Byggdok och Riba är fria resurser

ska kunna uppfylla sina läroplaner och ska ses som ett fristående pedagogiskt behov som inte är lika tätt sammankopplat med utställningar. Det onlinebaserade kurserna hämtar till stor del sin kunskap i ArkDes samlingar, tidigare genererat pedagogiskt material och de gedigna erfarenheter som ArkDes pedagoger bär med sig.

För att än mer integrera samlingar, pedagogik och digitalisering förutspås en arbetsgrupp med personella resurser som företräder samlingar samt pedagogik. Det kommer även behövas resurser i form av fotograf och kommunikation som kan verkställa en del av arbetsgruppens behov. Arbetsgruppen hanterar innehåll, produktion, kursutveckling och får sedan hjälp med leverans och kommunikation för att producera och publicera digitalt kursmaterial.

Kommunikation

ArkDes kommunikationsstrategi använder sig till stor del av digitala plattformar, via social media. Via dessa plattformar når ArkDes ut med information om sin verksamhet men skapar också en arena för att fånga upp frågor från allmänheten. Exempel finns då bilder har lagts ut på Facebook som genererat frågor från intresserade om vi har ritningar på de hus som vistats. Denna koppling mellan ArkDes kommunikativa arbete och kulturarvsinformation förutspås att fortsätta inom ramen för det etablerade arbete som redan finns.

ArkDes digitala plan

ArkDes digitala plan består av två delar, den första delen utgörs av en serie aktiviteter som ska genomföras på ett till två års sikt. Aktiviteter är valda för att de svarar mot och möjliggör att ArkDes blir en god aktör inom digitaliserings- och vidare kulturarvsområdet. Den andra delen i ArkDes digitala plan är en version av Digisams vägledande principer som anpassats för att fungera som vägledning och stöd i genomförande av de aktiviteter som redovisas i del ett.

Del 1

Första delen av ArkDes digitala plan utgörs av en serie aktiviteter som ska genomföras på ett till två års sikt. Efter genomförande revideras aktiviteterna och nya mål och eftersträvningsvärda effekter formuleras. Aktiviteterna är valda för att de svarar mot och säkrar att ArkDes är en god aktör inom digitaliserings- och vidare kulturarvsområdet. Aktiviteterna ger möjlighet att skapa en nulägesbild av var ArkDes står i relation till Digisams vägledande principer på samma sätt som Digisams frågeformulär gällande myndighets/institutions planer för digitalisering från 2013 (Dnr 06-2013/4851).

Vid initiering och uppstart av aktiviteterna ska en nulägesbeskrivning upprättas samt en projekt- och tidsplan för hur aktiviteten ska utformas för att svara mot ArkDes riktlinjer för arbete med digitalt kulturarv. Arbetssättet garanterar att ArkDes vid utgången av 2017

har ett högre kunskapsläge gällande digitaliseringsfrågor och en serie leveranser inom området. ArkDes kommer dessutom att ha en tydlig bild av vad som behöver göras och hur det fortsatta arbetet med digitalt kulturarv ska planeras för att svara mot behovet av god styrning, effektiv resursanvändning, hög tillgänglighet samt långsiktigt och ansvarstagande bevarande.

Del 2

Andra delen i ArkDes digitala plan är vägledningen *ArkDes riktlinjerna för arbete med digitalt kulturarv* som är en version av *Digisams vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv* som anpassad för att användas som vägledning och stöd för såväl ledningsgrupp som i det dagliga arbetet inom verksamheten.

ArkDes har i riktlinjerna för arbete med digitalt kulturarv gjort tydliga referenser och hänvisningar till relevant och tillämplig praxis, standarder, och vägledande dokument inom arkiv- och samlingsförvaltning, digitalt bevarande samt informationssäkerhet.

Ordlista

Sist i dokumentet finns en ordlista som beskriver de mest förekommande specifika termerna för förståelsen av detta dokument.

Roller och ansvar

Enheten för samlingar, bibliotek och forskning ansvarar för den digitala planen och dess genomförande efter styrande beslut från Ledningsgruppen. ArkDes ska identifiera roller och funktioner som möjliggör och stödjer ArkDes leveranser för varje aktivitet vid initierande. Vid enheten för samlingar, bibliotek och forskning finns en huvudansvarig intendent som har som uppgift att förvalta ArkDes digitala samlingar, arkiv och resurser och för leverans av denna digitala plan och dess olika delmoment.

2015-2017

Nedan redovisas de områden inom vilka ArkDes ska fokusera sina insatser 2015-2017. Planerna omfattar ett spektrum av aktiviteter och metoder; interna och externa projekt, automatiserade flöden, verksamhetsöverskridanden samarbeten, utvecklingsprojekt med mera. Den digitala planen kopplas mot ArkDes övriga verksamhetsplaner inom t.ex. utställningar, tematiska satsningar, samarbetsområden, forskning med mera. Aktiviteterna presenteras i samma ordning som huvudområdena styra, producera, använda och bevara redovisas i ArkDes riktlinjer för arbete med digitalt kulturarv.

1. Databaser – daglig användning och registrering
2. Auktoritetsposter och auktoritetslistor
3. Kommunikation av ArkDes digitala resurser och satsningar
4. Öppna data

5. Digital insamling – samarbeten kring insamling, förvärv och samlingsuppbyggnad
6. Behandling av användargenerad information via forum och portaler
7. Digitaliseringsflöden – fysisk förlaga till digital resurs
8. Samordning av digitala textarbeten med biblioteket
9. Återkoppling mot de vägledande principerna

Aktiviteter – leverabler, mål och effekter

1. Databaser – daglig användning och registrering

ArkDes ska ta fram en formell struktur för katalogisering och registrering i Primus som i större grad än idag stödjer sig på funktionalitet i Primus samt svarar mot forskningsbehov vad gäller innehållsmässig uppmärkning. Primus olika moduler bjuder in till flera funktioner som inte nyttjas fullt idag, till exempel gäller detta för utlån.

- Leverabel: Interna registreringshandledningar tas fram och implementeras i verksamheten. Registerhandledningarna ska gälla för registrering i Primus, men även täcka juridiska- och rättighetsaspekter. En intern workshop kring webbpublicering ska genomföras. Metadatastandarderna och rättighetsmärkning som vägleder ArkDes registrering/katalogisering ska beskrivas och förstås av de som är aktiva registrerare. En matris som beskriver detta ska tas fram.
- Mål: 10 000 poster nyregistreras eller redigeras enligt ny praxis.
- Effekt: Samlingar får ytterligare nivåer av sökbarhet och synlighet. Ökad möjlighet att utnyttja KulturIT:s ekosystem genom t.ex. KulturNav.
- Svarar mot: producera, använda

2. Auktoritetsposter och auktoritetslistor

ArkDes ska vara en drivande/aktiv aktör för upprättande, förvaltning och utveckling av terminologi inom KulturNav för ArkDes ämnesområde. Samarbete med andra aktörer inom hela Skandinavien bör vara ett delmål.

- Leverabel: Förslag till redaktionell grupp för termlista inom ArkDes verksamhetsområde
- Mål: Auktoritetslistor med innehåll relevant för såväl svenska som skandinaviska institutioner och forskare.
- Effekter: Ökad spridning av materialet i ArkDes samlingar.
- Svarar mot: använda

3. Kommunikation av ArkDes digitala resurser och satsningar

ArkDes genomför verksamhetsgemensamma aktiviteter för att titta på hur Digitalt museum och Primus kan användas i dagliga arbetet med t.ex. kommunikation, pedagogik och utställningar.

- Leverabel: 2 verksamhetsgemensamma projekt där Digitalt Museum och Primus använts

- Mål: Samtliga medarbetare hittar i och förstår våra digitala resurser.
- Effekter: Fler vägar till att nå använder av våra digitala resurser. Ökad massa av idéer om hur resurserna kan omsättas eller utvecklas.
- Svarar mot: producera, använda.

4. Öppna data

ArkDes ska öka kunskapen om användandet av öppna data. ArkDes ska bli en aktör som både kan bidra med öppna data samt finna former för att omsätta och tillgängliggöra och dra nytta av andra aktörers öppna data.

- Leverabel: ArkDes ska valideras mot psidatakollen.se genom att publicera information om sitt öppna data-arbete.
- Mål: ArkDes ska inventera aktörer och resurser som har relevant data för ArkDes ämnesområde och beskriva dessa
- Effekter: ArkDes kan bidra med och forma mer komplexa frågeställningar genom att kombinera och sammanföra information från flera aktörer.
- Svarar mot: producera, använda.

5. Digital insamling – samarbeten kring insamling, förvärv och samlingsuppbyggnad

ArkDes ska fortsätta med det påbörjade arbetet med att utveckla möjligheterna att ta emot digitalt originalmaterial - digital insamling.

- Leverabel: Kontakter ska etableras med aktörer inom ArkDes insamlingsområde/ämnesområde och förslag på uppbyggande av digital infrastruktur för bevarande och leveranser tas fram. Matris som beskriver format för bevarande och tillgängliggörande tas fram och knyts till ArkDes strategi för digitalt bevarande.
- Mål: Beskrivning av material och nivåer av detta som kan vara möjligt att strukturera och samla in för långsiktig förvaltning och brukande.
- Effekter: samlingarna kan samla in, förvalta och tillgängliggöra digitala resurser. Aktörer både inom och utom kulturarvssektorn ser ArkDes som en naturlig samarbetspart.
- Svarar mot: styra, producera, använda, bevara.

6. Behandling av användargenerad information via forum och portaler

ArkDes ska satsa på att skapa en närvaro och kunskap om forum och arenor där ArkDes digitala resurser kan förmedlas, spridas och bearbetas. ArkDes ska uppmuntra till att de gemensamma digitala resurserna kan utvecklas genom brukargenerad information och tolkning.

- Leverabel: En digital karta produceras som beskriver forumens möjligheter och deras potentiella målgrupper. Kartan används för att rikta målgruppsfokuserade insatser och uppmuntra brukare att samverka kring information i ArkDes digitala resurser.

- Mål: ArkDes når nya målgrupper.
- Effekter: ArkDes frågor får relevans för fler och blir en angelägenhet i vidare kretsar.
- Svarar mot: använda.

7. Digitaliseringsflöden – fysisk förlaga till digital resurs

ArkDes arbetar med att digitalisera samlingar i olika processer och flöden. Detta arbete ska fortsätta och möjligheterna att utöka med fler flöden ska utredas. Prioriterat är att värdera resultatet av digitaliseringsarbetet ur ett långsiktigt bevarandeperspektiv och ett brett tillgänglighetsperspektiv. Inom denna aktivitet ska även produktion av pedagogiskt material inrymmas.

- Leverabel:
 - En logg för förslag till nya digitalisering upprättas. Loggen ska även innehålla en uppföljnings- och utvärderingsdel. Kriterier för vad som ska följas upp tas fram. ArkDes vägledande principer för digitalisering ska omformas till en checklista. Loggen ska även peka ut hur förmedling ska ske av olika bildformat (DigitaltMuseum, Wikimedia Commons, K-samök, osv).
 - Arbetsgrupp för produktion av digitalt pedagogiskt material ska etableras. Gruppens första mål är att visa på en plan för det första årets verksamhet och att minst 1 kurs ska ha tagits fram inom denna plans tidsrymd. Även en checklista med flödesschema för digital produktion av kursmaterial ska tas fram.
- Mål: Digitala resurser av hög kvalitet som möter krav på långsiktigt digitalt bevarande. Den pedagogiska arbetsgruppens mål är att en växelverkan mellan pedagogik och samlingar ska etableras som stödjer även behoven av digitalisering av kulturarvsinformation.
- Effekter: ArkDes är en säker källa med långsiktigt stabila och återbrukningsbara digitala resurser och lärarresurser. ArkDes möter det behov av nya arbetssätt som formulerats av pedagogiska institutioner.
Svarar mot: producera, bevara.

8. Samordning av digitala textarbeten med biblioteket

ArkDes eftersträvar att arbeta med digitaliseringsfrågan utifrån ett ABM-perspektiv och ska därav bredda sitt digitaliseringsarbete för att även inbegripa biblioteket och dess naturliga kopplingar till museisamlingen.

- Leverabel: Styrdokument som beskriver aktiviteter för digitalisering av textresurser. Dokumentet tas fram i workshopform och prioriterat är aktiviteter som syftar till att digitalisera eget material.
- Mål: Digitaliseringsarbetet på ArkDes blir harmoniserat
- Effekt: ArkDes digitaliseringsarbete ses som ett sammanhållet arbete där samlingar och egen textproduktion produceras, används,

tillgängliggörs och bevaras digitalt utifrån gemensamma principer. Samordning av resurser möjliggörs och kunskapsöverföringen säkras på en bred front.

- Svarar mot: styra, producera, använda, bevara.

9. Återkoppling mot de vägledande principerna

För att de vägledande principerna ska vara fullt implementerade i ArkDes verksamhet behöver man följa upp och återkoppla mot de rutiner som svarar mot principerna. Detta säkras för ett kvalitativt digitaliseringsarbete.

- Leverabel: Kvartalsvisa rapporter som rapporterar framgångsfaktorer och beslut för föregående kvartal samt planer och prioriteringar för kommande kvartal.
- Mål: Styrning mot ett målfokuserat arbete med digitalisering
- Effekt: ArkDes tar ansvar i behovet av god styrning, effektiv resursanvändning, hög tillgänglighet samt långsiktigt och ansvarstagande bevarande.
- Svarar mot: styra, producera, använda, bevara.

Prioriteringar inom ArkDes digitaliseringsflöden 2015-2017

ArkDes prioriterar i sin strategiska digitalisering material som är efterfrågat nationellt och internationellt med särskilt fokus på forskning och förmedling. Vidare prioriterar ArkDes upphovsrättsligt fritt material och analogt svårtillgängligt material för digitalisering.

ArkDes har ett digitaliseringsflöde som genereras av användarnas (framförallt forskarvärldens) behov. Detta flöde styrs inte av ArkDes vad gäller urval men är likaväl en prioriterad och efterfrågad del av ArkDes flöden. De digitala resurser som skapas i detta flöde införlivas i ArkDes föremålsdatabas Primus och görs tillgängligt inom ramarna för gällande upphovsrätt i ArkDes publika förmedlingskanaler som digitalt museum och vidare Europeana.

Det är även prioriterat att få de årsböcker som digitaliserats under 2014 publicerade och sökbara online. Årsböckerna är prioriterade då de vittnar om ArkDes och det tidigare Arkitekturmuseets verksamhet och vidare verksamhetens bidrag till historieskrivning och kunskapsbygge inom ämnet arkitektur.

Det vore även strategiskt att digitalisera ett urval objekt från respektive arkitekt (delsamling) för att tydliggöra samlingarnas bredd och ge vägar in till materialet. Det urval som digitaliseras skulle få en fördjupad katalogisering som överförs vidare som metadatapålägg på hela eller delar av samlingen/samlingarna. Fördjupad katalogisering mot de auktoritetslistor ArkDes förvaltar höjer kvaliteten hos hela samlingen.

Digitalisering enligt ovanstående modell skulle dock gå emot ArkDes principer om att främst digitalisera efterfrågat, upphovsrättsligt fritt och analogt svårtillgängligt. Lägst prioriterade vad gäller digitalisering, är material som sällan eller aldrig efterfrågas.

I nuläget diskuteras digitaliseringsinsatser för material kring Josef Frank, Louise Geisendorf samt arkitekters verk där upphovsrätten slocknar inom de närmaste 2 åren.

Asplundsamlingen som digitaliserats med 26 000 objekt håller på att tillgängliggöras på DigitaltMuseum. Arbete med att förvalta den digitala samlingen och vidare kommunikation kring arbete är prioriterat och en lansering av Asplund Digital Archive med internationell spridning förutspås.

ArkDes riktlinjer för arbete med digitalt kulturarv

Riktlinjerna bygger på Digisams vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv som omformulerats och relaterats till ArkDes verksamhet.

Styra

1 Digitaliseringsverksamhet ska styras av respektive institutions ledning

Digitaliseringsverksamhet inom ArkDes ska vara förankrad i handlingsplaner som beslutats i verksamhetens ledningsgrupp. Förankring i ledningsgrupp säkrar att planerna blir kända och kan integreras och kopplas mot övriga handlingsplaner och aktiviteter inom ArkDes. Det är prioriterat att digitaliseringsinsatser har medvetandegjorts och att verksamheten är väl informerad om insatserna.

Konsekvenser:

- ArkDes ska ha en plan för digitalisering, tillgängliggörande och bevarande (detta dokument)
- Inför varje aktivitet som presenteras i del 1 ska ledningen fatta beslut om start och genomförande baserat på en redovisad projektplan
- För att främja möjligheten till samverkan och synergier ska planer och strategier byggas på nationella riktlinjer och rekommendationer inom digitaliseringsområdet.

2 Respektive institution ska ansvara för den metadata - analog såväl som digital - som rör institutionens samlingar, liksom för de objekt som är skapade digitalt

ArkDes samlade information om såväl analoga som digitala samlingarna ska förvaltas på ett stabilt och ansvarsfullt sätt och kvalitetshöjning av metadata prioriteras. ArkDes resurser ska svara på behovet av säkra och tillförlitliga källor. Uppdatering och utvecklande av frågor gällande tillgänglighet och användning ska säkras genom aktiv förvaltning och kontinuerlig uppdatering och kvalitetssäkring av metadata.

Konsekvenser:

- ArkDes behöver avsätta och säkra resurser för en aktiv förvaltning av sina digitala samlingar. Resurserna ska vara personella, budgetmässiga och säkra att verktygen finns för att upprätthålla god kvalitet på metadata.

Vägledande dokument: RA-FS 2009-01, Checklista: Metadatastatus

3 Digitaliseringsprojekt ska följas upp och utvärderas av respektive institution

Satsningar på digitalisering ska följas upp och utvärderas så att de bidrar till en höjning av kunskapsläge och ny högre nivå för vidare arbete. Kriterier för utvärdering ska väljas

så att de möjliggör kunskapsutbyte men andra aktörer och verksamheter. ArkDes ska vara generösa med den kunskap som byggs upp inom digitaliseringsverksamheten.

Konsekvenser:

- ArkDes behöver skapa en logg inför digitaliseringsinsatser där man planerar för uppföljning och utvärdering.
- ArkDes behöver publicera resultat av sina uppföljningar och utvärderingar för att kunna sprida goda eller mindre framgångsrika projekt. Uppföljningar och utvärderingar görs utifrån nationella rekommendationer och i de publiceringsforum där de gör mest nytta.

Producera

4 Digitalisering ska genomföras så att resurser och kompetens används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt

Digitalisering och digitaliseringsinsatser ska genomföras i en skala och i flöden och beskrivna processer som bäst svarar mot ambitioner och behov, effektivt resursutnyttjande ska vara del av varje aktivitets målbild vid digitalisering.

Inventering av samlingar, frågekomplex, tematiska ingångar med mera i kombination med koordinering mot andra aktörer ger digitaliseringsarbetet hög aktualitet och relevans samt bygger synergier och vidare plattformar för samarbete och utveckling.

Konsekvenser:

- ArkDes ska undersöka vilka alternativ som finns inom och utom offentlig sektor innan egen utrustning anskaffas eller intern produktion initieras. Digitaliseringsinsatser ska utgå från samarbeten inom och utom verksamheten så långt som möjligt.
- Om ArkDes gör egna investeringar i utrustning och kompetens ska myndigheten göra det så enkelt som möjligt att samutnyttja dessa resurser med andra institutioner. Detta medför att kontakter med andra institutioner ska ingå som en del i arbetet med leverans av aktiviteterna i del 1.
- ArkDes behöver medvetandegöras om sina digitaliseringsflöden för att kunna beskriva förbättringar och nya rutiner. Detta görs bäst genom en inventering och flödesbeskrivningar av digitaliseringsarbeten.

5 Öppna standarder och specifikationer lämpade för tillgängliggörande och långsiktigt bevarande ska användas

ArkDes ska se till att de digitala resurserna hanteras och tillgängliggörs via öppna standarder. Långsiktigt bevarande, tillgänglighet och interoperabilitet samt återbrukande ska vara styrande när det gäller val av standarder, system och tjänster.

Konsekvenser:

- ArkDes behöver tillämpa rekommenderade standarder i all digitaliseringsverksamhet där så är möjligt utan en påverkan på nödvändig funktionalitet och långsiktigt bevarande.
- ArkDes ska vid anskaffningsförfaranden säkerställa att utrustning och programvara kan hantera dessa standarder. Detta innebär att vid initierande av kommande digitaliseringsarbeten ska en teknisk specifikation delges anbudsgivare som ska redovisa för hur de möter specifikationen.
- De standarder som används av aktiva användare ska förstås utav dessa.

Vägledande dokument: Principer för digital samverkan version 1.0, Open Data Handbook Documentation – Release 1.0.0

Använda

6 Publikt tillgängliggörande ska vara en del av varje digitaliseringsinsats

Publikt tillgängliggörande och kommunikation ska vara en del av varje digitaliseringsinsats. Digitaliseringsinsatser ska innehålla planer för tillgängliggörande samt innefatta planerade aktiviteter avsedda att sprida kunskapen om och synliggöra insatserna genom ArkDes olika kanaler. Tillgängliggörandet ska ske i så nära anslutning till skapandet eller förädlandet av resursen som möjligt.

Konsekvenser:

- Varje digitaliseringsinsats behöver även innefatta en plan för tillgängliggörande av resultatet på ArkDes digitala plattformar.
- Digitaliserat material bör tillgängliggöras löpande.

7 Digitaliserade textresurser ska tillgängliggöras som maskinläsbar text

Maskinläsbar text skapar och ökar tillgängligheten hos resurserna på flera plan och till en bredd av användare och är vidare en förutsättning för att informationen ska kunna spridas som så kallad öppen data.

Konsekvenser:

- ArkDes behöver inför digitalisering av textmaterial planera för hur informationsinnehållet kan göras maskinläsbart.

Vägledande dokument: Principer för digital samverkan version 1.0, Open Data Handbook Documentation – Release 1.0.0, Vitbok länkade öppna data

8 Digitala filer och metadata ska vara så enkla som möjligt för andra att använda och återanvända

ArkDes ska arbeta vidare med och för att göra filer och metadata lätta att hitta och använda. De digitala objekten ska vara tydligt upphovsrättsligt licensierade/märkta. Genom att tydligt redovisa rättigheter och använda öppna licenser bidrar ArkDes till kunskapsspridning och nytt skapande.

ArkDes ska vara öppna för synpunkter gällande tillgängliggörande från rättighetsinnehavare eller andra som eventuellt har synpunkter på tillgängliggörandet. Vid oklara fall behöver ArkDes göra avvägningar som väger eventuellt skada mot uppdraget att tillgängliggöra resurserna.

Konsekvenser:

- Rättighetsmärkning behöver anges på ett maskinläsbart sätt.
- I oklara fall (orphan works) behöver ArkDes göra en avvägning som balanserar eventuell kränkning av enskildas rättigheter mot det breda samhällsintresset av öppen licensering.
- ArkDes ska ha en enkel kontaktväg för den som har synpunkter på tillgängliggörandet och rutin för att eventuellt dölja eller avpublicera material.

9 Digitalisering av material där skyddstiden löpt ut ska inte medföra att nya rättigheter uppstår

När ArkDes genomför aktiviteter, beställer eller köper tjänster kopplade till digitalisering och tillgängliggörande av samlingarna ska leveransen/produkten vara fri för ArkDes och tredje part att fritt använda.

Konsekvenser:

- Rättighetsmärkning behöver anges på ett maskinläsbart sätt
- Material med utslocknad upphovsrätt tillhandahålls för återanvändning utan restriktioner. Angivande upphovsman/källa bör uppmuntras men kan inte krävas.

10 Länknings mellan egen och andras information ska eftersträvas

Länknings och sammankoppling mellan egen och andras information ska eftersträvas. Digitala resurser som register och databaser ska kontextualiseras på ett standardiserat sätt genom att kopplas till information utanför ArkDes. Detta arbete innefattar bl.a. arbete,

förvaltande och utveckling av auktoritetslistor och semantisk länkning. För att åstadkomma detta behöver ArkDes jobba nätverkande utanför den egna verksamheten.

Konsekvenser:

- Digitala objekt behöver förses med persistenta identifierare i enlighet med gemensamma riktlinjer (detta kan göras inom en plattform som KulturNav eller DigitaltMuseum).
- Arkdes ska eftersträva semantisk länkning till externa informationsresurser.
- Arkdes behöver underlätta för andra att semantiskt länka till information som förvaltas av myndigheten.

Vägledande dokument: Open Data Handbook Documentation – Release 1.0.0, Vitbok länkade öppna data, Checklista: Beständiga identifierare

11 Semantiska beskrivningar ska utformas på ett standardiserat sätt

Metoder för semantisk beskrivning som används i informationen ska vara dokumenterade på ett standardiserat sätt och publiceras (på webben) med öppen licens.

Etablerade vokabulärer ska återanvändas för att främja en gradvis framväxande semantisk interoperabilitet. Med semantiska beskrivningar blir det lättare för användare att integrera informationen i egna lösningar. Genom att beskriva semantik på ett standardiserat sätt möjliggörs återanvändning och oklar tolkning av begrepp och definitioner minimeras.

Konsekvenser:

- För att främja interoperabilitet på flera nivåer bör redan etablerade semantiska beskrivningar för tvärspektoriell kulturarvsdata återanvändas.
- I den utsträckning ArkDes saknar sådana beskrivningar och det är viktigt att kompletteringar utformas i öppna processer och i enlighet med etablerade standarder.

Vägledande dokument: Open Data Handbook Documentation, Release 1.0.0, Vitbok länkade öppna data

12 Samarbete runt informationen ska möjliggöras

ArkDes ska uppmuntra till att den gemensamma informationsbanken kan utvecklas genom att göra det möjligt att brukargenererad information kan läggas till de digitala resurserna.

Kunskap om samlingarna och ämnet finns utanför ArkDes och ArkDes ska möjliggöra att information kan rättas, kompletteras samt länkas till information hos olika förvaltare och aktörer.

Möjligheterna att behandla och överföra användargenererat innehåll till t.ex. Primus från DigitaltMuseum behöver ses över. Ordinarie kanaler för att användare och brukares information ska kunna tas emot och läggas till de digitala resurserna behöver etableras.

Konsekvenser:

- Rutiner för att behandla och överföra användargenererat innehåll behöver etableras
- Rutinerna och verktygen behöver implementeras så att värdefull information kan tas emot och relateras till institutionens egen metadata i Primus.

Bevara

13 Varje institution ska ha en strategi för bevarande av digital information

ArkDes ska ha en strategi för bevarande av digital information. Vid digitalt långtidsbevarande måste, förutom tekniskt bevarande, även bevarande av äkthet och kontext beaktas för att informationen i framtiden ska kunna återsökas och förstås. För att digital information ska vara tillgänglig, användbar och interoperabel mellan olika system krävs användning av lämpliga standarder, paketering av information och tekniska åtgärder.

ArkDes ska verka med och försäkra sig om hög medvetenhet och god förståelse för de digitala resursernas förutsättningar gällande funktion, värde, brukande och återbrukande över tid. Till detta hör förståelse och kunskap om resursernas struktur och eventuella plattformsbberoenden (hårdvara/mjukvara).

Konsekvenser:

- Information som genereras genom digitalisering behöver utformas så att kontexten säkras så att informationen kan återsökas och förstås i framtiden.

Vägledande dokument: RA-FS 2009-01, MSBFS 2009-10

14 Aktuella digitaliseringsinsatser ska beskrivas på institutionens webbplats

ArkDes ska redovisa och kommunicera pågående, planerade samt genomförda digitaliseringsprojekt genom sina digitala kanaler som t.ex. webb/hemsidan arkdes.se. Dokumentationen bör innehålla beskrivning av omfattning, tidsplan och eventuell tillhörande dokumentation samt finansiärer och samarbetspartners.

Tydlighet och transparens gällande digitalisering främjar möjligheter till samarbete, kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte.

Konsekvenser:

- ArkDes behöver inrätta rutiner för att publicera information om planerade, pågående och avslutade digitaliseringsprojekt.

Relaterade information; dokumentnamn och sökvägar

Digit@It kulturarv – Nationell strategi för arbetet med att digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra kulturarvsmaterial och kulturarvsinformation, Ku11.015

<http://www.regeringen.se/contentassets/8ad272b4832140acae16f36fc82c8c6d/digitl-kulturav---nationell-strategi-for-arbetet-med-att-digitalisera-digitalt-bevara-och-digitalt-tillgangliggora-kulturavsmaterial-och-kulturavsinformation-ku11.015>

Digisams vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv

http://www.digisam.se/images/docs/rapporter/Vagledande_principer_for_arbetet_med_digitalt_kulturav.pdf

Checklista för prioritering av kulturarvsmaterial för digitalisering

<http://www.digisam.se/images/docs/planerna/Checklista%20for%20prioritering%20av%20kulturavsmaterial%20for%20digitalisering.pdf>

Checklista: Metadatastatus

http://digisam.se/images/checklistor/Checklista_metadatastatus.pdf

Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om elektroniska handlingar (upptagningar för automatiserad behandling); RA-FS 2009:01

http://www3.ra.se/ra-fs/ra-fs_2009-01.pdf

Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om tekniska krav för elektroniska handlingar (upptagningar för automatiserad behandling); RA-FS 2009:02

http://www3.ra.se/ra-fs/ra-fs_2009-02.pdf

Principer för digital samverkan version 1.0

<http://www.edelegationen.se/Documents/F%C3%B6rstudier%20och%20rapporter/Principer%20f%C3%B6r%20digital%20samverkan%20v%201%200.pdf>

Open Data Handbook Documentation – Release 1.0.0

<http://opendatahandbook.org/pdf/OpenDataHandbook.pdf>

Vitbok länkade öppna data

<http://lankadedata.se/vitbok/>

Vitbok länkade öppna data

<http://lankadedata.se/vitbok/>

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters informationssäkerhet; MSBFS 2009-10

<https://www.msb.se/externdata/rs/94a3d208-2ac4-48a1-84f2-208268f5767e.pdf>

Smithsonian - Unit Digitization Plan

http://anacostia.si.edu/resources/ManagementDocuments/MicrosoftWord-ACM_2013UDP_Gormanj.docx.pdf

Tate Digital Strategy 2013–15: Digital as a Dimension of Everything

<http://www.tate.org.uk/research/publications/tate-papers/tate-digital-strategy-2013-15-digital-dimension-everything>

Ordlista

Samtliga termer hämtade ur Terminologicentrums Rikstermbank, om inget annat anges.

Digital kulturarvsinformation - Begreppet har använts för att beteckna både digital information om samlingar (metadata) och de digitala samlingarna själva (digitala objekt).
Digitalisering - operativt arbete med överföring av information, data och metadata till digitala format

Metadata - Data om data. Metadata används för att beskriva innehållet och/eller strukturen för en viss datasamling ur något perspektiv.

Brukar-/Användargenererad information – information som slutanvändare genererar om institutionens objekt (egen definition)

Återbrukande / Återanvändande / Vidareutnyttjande - Gäller användning av handlingar (information) för andra ändamål än anledningen till att handlingarna (informationen) behandlas av en myndighet. Vidareutnyttjandet kan gälla både ideella och ekonomiska syften

Öppna data - all information som uppfyller kraven för s.k. öppen kunskap (opendefinition.org), dvs. information som tillhandahålls fritt utan krav på avgifter och med få eller inga tekniska eller rättsliga begränsningar för hur den får användas

Interoperabilitet - förmågan hos olika system att fungera tillsammans och kommunicera med varandra

Auktoritetsposter – post (i databas) bestående av en auktoriserad form för en term eller namn kombinerad med andra informationselement som bidrar till att identifiera och särskilja det som den auktoriserade. Flera poster skapar en auktoritetslista.

Vokabulär (kontrollerad vokabulär) - lista över termer som är godkända för användning vid registrering

Beständiga (persistenta) identifierare, PID - unika kodsträngar kopplade till varje objekt/post (i en databas). PID:ar är en förutsättning för att man sedan med fasta länkar/URI (uniform resource identifiers) ska kunna skapa referenser mellan olika objekt/poster i ett nätverk som t.ex. Internet.

Maskinläsbar text – digital information uppmärkt för för maskinbar läsning (egen definition)

psidatakollen.se - PSI-datakollen är en webbplats som används för att skanna och synliggöra i vilken grad offentliga organisationer uppfyller E-delegationens rekommendation att ha en sida som heter /psidata. Maskinell skanning av alla institutionerna sker återkommande och vid förändringar görs en manuell kontroll innan statusen ändras.

Europeana – digital plattform för kulturarvsinformation från europeiska institutioner.